

11.11.2024

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Länsisataman satamatunnelin päivitetystä asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2021-012679 T 10 03 03

Länsisatamassa (20. kaupunginosa) suunnitellaan Jätkäsaaren satama-aluetta ja Länsiväylän yhdistävää satamatunnelia satamaliikenteen tarpeisiin. Tunnelin rakentaminen on osa Helsingin satamatoimintojen uudelleenjärjestelyä. Suunnittelu on edennyt ja tunnelivaihtoehdoista on valittu jatkokehitettäväksi vaihtoehto A. Suunnitelmassa satamatunnelin toinen suuaukko sijaitsee Jätkäsaarella Länsisataman satama-alueella ja toinen Salmisaarella Lapinlahden sairaalapuiston eteläreunassa. Ajoyhteys on suunniteltu rakennettavaksi pääosin kallio- ja betonitunneliin. Tunnelin maanalaisten osuuksien tarkka linjaus tarkentuu jatkosuunnittelun myötä. Helsingin kaupunginmuseo lausuu hankkeesta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

15.10.2024 päivätyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan asemakaavan valmistelua jatketaan tunnelilinjaus A:n pohjalta, jonka pohjoinen suuaukko sijaitsee Lapinlahden puiston reunassa. Asemakaava ja asemakaavan muutos koskee maan päällä Jätkäsaaren satama-aluetta sekä katu- ja puistoalueita Ruoholahden ja Lapinlahden rajalla. Kaavaratkaisu koskee maan alla Jätkäsaarta, Kamppia, Ruoholahtea ja Lapinlahtea. Suunnittelualan pinta-ala on noin 36 ha. Varsinaisen asemakaavan rajausta tarkentuu jatkosuunnittelussa ja tulee olemaan pienempi. Asemakaavalla on tavoitteena mahdollistaa, että satamaliikenne voidaan ohjata maanalaisten ajoyhteyden kautta Länsiväylän ja Jätkäsaaren satama-alueen välillä. Asemakaavalla on tarkoitus edistää Länsi-sataman laajennuksen ja satamatoimintojen keskittämisen myötä lisääntyvän satamaliikenteen sujuvuutta. Kaavoitus on tullut vireille kaupungin ja Helsingin Satama Oy:n aloitteesta. Satamatunnelihanke koostuu kallio- ja betonitunneliosuuksista kaukalo- ja maanpäällisistä ajorampeista. Tunneliosuudet ovat kaksois- ja yksiois- osuuksia, joissa kumpikin ajosuunta on omassa tunnelissaan. Etelässä suunniteltavan ajoyhteyden tunneleiden suuaukot ja maanpäälliset osuudet sijaitsevat Jätkäsaarella satama-alueella. Pohjoisessa suuaukot ja maanpäälliset osuudet sijaitsevat Lapinlahden puistoalueella, suoja- ja katu- ja liikennealueella sekä asemakaavoittamattomalla alueella korttelialueen 20790 (Porkkalankatu 1) pohjoispuolella. Suuaukkojen ulkopuolelle ei ole tarkoitus rakentaa maanpäällisiä pystyyhteyksiä.

11.11.2024

Länsisataman kapasiteetin laajentamisesta on laadittu ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA). YVA-menettelyssä arvioidaan satamatunnelivaihtoehtojen A, C ja D ympäristövaikutukset ja vaikutusten arvioinnin sisältöä hyödynnetään soveltuvin osin asemakaavan laadinnassa.

Alueella on voimassa useita asemakaavoja vuosilta 1928–2017, joissa alue on merkitty satama-, vesi-, tie-, katu-, puisto- ja korttelialueiksi. Korttelin 20790 pohjoispuolella on alue, jolla ei ole asemakaavaa. Osalla suunnittelualueesta on voimassa Helsingin yleiskaava 2016, jossa alue on osoitettu kantakaupunki C2 -alueeksi, virkistys- ja viheralueeksi ja vesialueeksi. Alueilla on merkinnät pääkadun maanalainen tai katettu osuus, metrorata, pääkatu ja baanaverkko. Osalla suunnittelualueesta on voimassa Yleiskaava 2002, jossa alue on osoitettu kerrostalovaltaisiksi alueeksi (asuminen/ toimitila), hallinnon ja julkisten palvelujen alueeksi, virkistysalueeksi, kaupunkipuistoalueeksi, vesialueeksi ja moottorikaduksi. Alueilla on merkinnät kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittävä alue ja pääliikenneverkon maanalainen osuus. Suunnittelualueella lisäksi voimassa olevassa Jätkäsaaren osayleiskaavassa alue on merkitty satama-, katu ja vesialueeksi sekä lähipalveluille, asunnoille ja työpaikoille varatuksi alueeksi. Alueella on voimassa myös Helsingin maanalainen yleiskaava 12704 (19.8.2021). Suunnittelualueella on merkinnät ohjeellinen suunniteltu sataman liikenteelle varattu tunneli (Is-1), ohjeellinen suunniteltu liikennetunneli (ns. keskustatunneli) ja keskustan maanalaisen kehittäminen kohdealue. Helsingin kaupunki omistaa pääosin suunnittelualueen, osa korttelialueista on yksityisomistuksessa. Satamatunnelin kaavoitus on tullut vireille kaupungin ja Helsingin Satama Oy:n aloitteesta

Suunnittelualue sijoittuu Lapinlahdessa valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY 2009) Lapinlahden sairaala-alue. Lisäksi suunnittelualueen vieressä ja läheisyydessä sijaitsee RKY-kohdeluetteloon kuuluvat valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt Hietaniemen hautausmaat sekä Salmisaaren teollisuusalue.

Lapinlahden sairaalan historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas päärakennus on suojeltu rakennussuojelulaille vuonna 1993. Samassa yhteydessä sairaala-alueelta suojeltiin muita yksittäisiä rakennuksia. Lapinlahden puisto on suojeltu 2012 voimaan tulleessa asemakaavassa vaalien ja vahvistaen maisemapuutarhan piirteitä. Asemakaava-alueen keskeisiin suojelukohteisiin historiallisesti arvokkaan rakennuskannan ohella kuuluu päärakennuksen etupiha-aukio ja sisäpuutarha sekä historiallinen sairaalapuisto kokonaisuudessaan. Puistoalue on varustettu VP/s-merkinnällä, joka osoittaa, että alue on historialliseen

11.11.2024

sairaalakokonaisuuteen liittyvä puistoalue, joka on historiallisesti ja puutarhakulttuurin kannalta sekä maisemakuvallisesti ja kasvillisuudeltaan arvokas. VP/s-alueella kaikista rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupia vaativista muutos- ja korjaustoista on pyydetty Museoviraston lausunto.

Helsingin kaupunginmuseon kanta

Lapinlahden sairaalan päärakennus, sen piharakennukset ja niitä ympäröivä puisto muodostavat ainutlaatuisen, valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden, jonka vanhimmat kerrostumat ovat 1800-luvulta. Alue on kokonaisuutena arvokas niin rakennustaiteellisesta, historiallisesta, kaupunkikuvallisesta, virkistyksestä kuin maisemallisestakin näkökulmasta sekä kasvillisuutensa osalta.

Helsingin kaupunginmuseo on lausunut Satamatunnelin asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointi-suunnitelmasta 05.01.2023 ja 22.3.2023. Kaupunginmuseo on aiemmissa lausunnoissaan tuonut esiin huolensa vaihtoehto A:n vaikutuksista Lapinlahden sairaalalueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle puistoalueelle. Satamatunnelin A-vaihtoehdon mukainen toteutus kaventaisi nyt laadittujen suunnitelmien mukaan kaistaleen valtakunnallisesti merkittävän ja asemakaavalla suojellun Lapinlahden puistoalueen eteläosasta. Kaupunginmuseon näkökulmasta on erittäin valitettavaa, jos satamatunnelin toteutuksessa on mentävä puistoalueen puolelle. Puiston pienentäminen alkoi jo 1920-luvulla ja sitä jatkettiin 1960- ja 1990-luvuilla. Museon näkökulmasta suojeltuun puistoon ei tule kajota enempää.

Kaava-aineiston liitteenä olevasta havainnekuvasta (28.10.2024) käy lisäksi ilmi suunnitteilla olevan Länsibaanan Satamatunnelin takia puistoalueen puolella kulkeva linjaus. Länsibaanan puistossa kulkeva linjaus pienentäisi entisestään suojeltua kulttuurihistoriallisesti arvokasta puistoaluetta. Kaupunginmuseon näkökulmasta Länsibaanan puistoon sijoittuvalla alustavalla tilavarauksella on kielteisiä yhteisvaikutuksia Satamatunnelin kanssa Lapinlahden sairaalapuiston alueelle.

Lopuksi kaupunginmuseo haluaa vielä korostaa, että Lapinlahden puiston ja ympäröivien hautausmaiden historialliset rakenteet ja viherympäristö eivät saa kärsiä louhinnan vaikutuksista ja mahdollisista perustamisolosuhteiden muutoksista.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

11.11.2024

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö